

**МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

КОВАЛЬОВА СВІТЛАНА СЕРГІЇВНА

УДК 342.9:636.02

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПЛЕМІННОЇ СПРАВИ
У ТВАРИННИЦТВІ УКРАЇНИ**

12.00.07 «Адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право»

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано у Приватній установі «Науково-дослідний інститут публічного права»

Науковий керівник доктор юридичних наук, доцент
Світличний Олександр Петрович,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
професор кафедри цивільного
та господарського права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
Бондар Олександр Григорович,
Запорізький національний університет,
перший проректор

кандидат юридичних наук, професор
Коваль Микола Васильович,
Університет державної фіскальної служби України,
професор кафедри адміністративного права
і процесу та митної безпеки

Захист відбудеться «24» жовтня 2019 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.004.16 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15, навчальний корпус № 3, кімната 301

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус № 4, кімната 41а

Автореферат розіслано «23» вересня 2019 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. О. Панькова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Галузь тваринництва, в якій виробляється близько третини валової продукції сільського господарства, займає важливе місце в аграрному секторі економіки України. Її успішний розвиток – запорука сталого соціально-економічного стану держави та забезпечення її продовольчої безпеки. Вагомим фактором у вирішенні цього питання є зростання продуктивності сільськогосподарських тварин, яку можна забезпечити за рахунок розвитку племінної справи.

Реалізація такого завдання потребує належного правового регулювання суспільних відносин, що виникають у племінній справі, стабільного законодавства, яке нині характеризується наявністю прогалин, значною часткою нормативно-правових актів, окремі положення яких не відповідають сучасним вимогам. Закон України «Про племінну справу у тваринництві» визначив лише загальні засади організаційно-правового регулювання племінною справою. В розвиток цього закону було розроблено значний масив підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють адміністративно-правові відносини у цій сфері, проте частина цих відносин залишається такою, що потребує належного організуючого впливу держави. Наразі, питання організаційно-правових засад племінної справи, у світлі реформ аграрного сектору економіки, вимагають детального наукового аналізу і розгляду різних підходів, а відтак, і відображення в межах науки адміністративного права.

Науково-теоретичною основою дослідження стали вітчизняні й зарубіжні наукові розробки з адміністративного права, теорії держави і права, аграрного, земельного, господарського, цивільного та інших галузей правової науки таких дослідників, як В. Б. Авер'янов, Г. В. Атаманчук, Ю. П. Битяк, О. Г. Бондар, В. В. Галуцько, Т. О. Гарбуз, В. С. Дроб'язко, В. М. Єрмоленко, Л. В. Коваль, М. В. Коваль, Н. Д. Когут, В. Ю. Лебедєв, Н. Р. Нижник, В. В. Савицька, С. Г. Стеценко, О. П. Світличний, О. В. Тандир, В. Г. Третьякова, О. І. Харитонова, Ю. С. Шемшученко, В. В. Шовкун та ін. Використовувалися також праці вчених інших наукових напрямів аграрної науки: І. С. Бородай, В. П. Бурката, І. М. Романенка, Ю. Ф. Лискуна, А. П. Юрмаліата та ін.

Аналізу загальних проблем правового забезпечення розвитку галузі племінного тваринництва присвячено роботу В. В. Шовкуна на тему: «Правове регулювання племінної справи у тваринництві». Однак, ця наукова праця не стосувалася дослідження адміністративно-правових основ і проблем розвитку системи органів публічного управління племінною справою, генезису організаційних засад, форм, методів і заходів з управління галузі племінного тваринництва. Наявний значний масив невирішених проблем, які не отримали поглибленого комплексного дослідження та недостатній рівень наукової розробленості організаційно-правових засад племінної справи у тваринництві в сучасній науці адміністративного права обумовили необхідність вирішення низки питань теоретичного та практичного характеру щодо удосконалення організаційно-правового забезпечення племінної справи. Це і обумовило вибір теми дисертації.

Емпіричним підґрунтям дослідження стали закони, підзаконні нормативно-правові акти, що регламентують племінну справу у тваринництві України, законодавство держав з розвинутим племінним тваринництвом.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано у відповідності до положень Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5) та плану науково-дослідної роботи Приватної установи «Науково-дослідний інститут публічного права» «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Мета та завдання дослідження. Мета дисертації полягала у визначенні сутності та особливостей організаційно-правових засад племінної справи у тваринництві та формування науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання відносин у зазначеній сфері.

Для досягнення поставленої мети у процесі дослідження було поставлено та вирішено наступні завдання:

- розкрити генезу формування системи державних органів у сфері племінної справи у тваринництві та визначити найбільш важливі періоди і етапи цього процесу;

- провести аналіз законодавчого забезпечення племінної справи у тваринництві;

- здійснити наукове обґрунтування племінної справи як об'єкта адміністративно-правового регулювання;

- проаналізувати зарубіжний досвід правового регулювання племінною справою з метою можливості імплементації правових норм у вітчизняне законодавство;

- з'ясувати роль органів публічної влади у сфері правового регулювання племінної діяльності;

- розкрити сутність та зміст організаційно-правового механізму регулювання племінною справою;

- виявити особливості адміністративної відповідальності за порушення законодавства про племінну справу у тваринництві.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері племінної справи у тваринництві України.

Предмет дослідження – організаційно-правові засади племінної справи у тваринництві України.

Методи дослідження. При вирішенні завдань для реалізації поставленої мети в дисертації використано комплекс загальнонаукових і спеціально-наукових методів наукового пізнання з урахуванням особливостей проблем, що спостерігаються у сфері племінної справи у тваринництві України.

Діалектичний метод пізнання дозволив провести дослідження в єдності, взаємозв'язку та розвитку соціальних і юридичних чинників, а також сприяв об'єктивній оцінці стану організаційно-правових засад племінної справи (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.2 дисертації). Історико-правовий метод було

використано при дослідженні становлення та розвитку національного законодавства з племінної справи у тваринництві та системи державних органів у зазначеній сфері (підрозділи 1.1, 1.2 дисертації). Логіко-семантичний і метод сходження від абстрактного до конкретного допомогли сформулювати поняття «адміністративно-правове регулювання племінною справою у тваринництві», визначити сутність адміністративно-правових норм, що виникають у сфері племінного тваринництва та теоретично обґрунтувати необхідність їх доповнення та розширення (підрозділи 2.1, 2.3 дисертації). Характер об'єкта і сформульована мета дисертації зумовили вибір системного методу, що дозволив вибудувати систему державних органів у племінній справі та визначити принципи державного регулювання у зазначеній сфері, надав можливість здійснення класифікації сукупності актів правового забезпечення розвитку племінної справи за предметно-тематичними ознаками (підрозділи 1.2, 1.3 дисертації). Із системним методом тісно пов'язаний структурно-функціональний метод, який було використано для визначення органів публічної влади, їх ролі, функцій, зв'язків між ними (підрозділи 2.1, 2.2 дисертації). Застосування порівняльно-правового методу дозволило здійснити аналіз юрисдикційної діяльності державних органів у сфері правового регулювання племінною справою різних рівнів та проаналізувати законодавство зарубіжних держав щодо правового регулювання племінної справи (підрозділи 2.1, 1.4 дисертації). За допомогою формально-юридичного методу з'ясовано зміст правових норм відповідного законодавства та розроблено пропозиції щодо його удосконалення (розділи 1, 2 дисертації). Метод моделювання та прогнозування застосовувався для формулювання конкретних пропозицій щодо вдосконалення правової бази у племінному тваринництві (підрозділ 1.4 дисертації). Метод статистичного аналізу використано при дослідженні аналітичної інформації щодо кількісних характеристик розвитку племінної справи в Україні (розділи 1, 2 дисертації).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим комплексним, спеціальним дослідженням організаційно-правових засад племінної справи у тваринництві. Наукова новизна дисертації конкретизується в наступних науково-теоретичних положеннях, висновках і пропозиціях:

вперше:

– розроблено систему критеріїв та здійснено науково обґрунтовану періодизацію і етапність становлення системи державних органів у сфері племінної справи. Визначено три основних періоди та вісім внутрішньо притаманних тогочасним вимогам етапів у процесі формування та розвитку мережі державних органів у сфері правового регулювання племінної діяльності. З'ясовано, що кожен з виділених етапів характеризується створенням нового виду органів управління племінною справою з відповідним колом повноважень;

– здійснено класифікацію нормативно-правових актів з адміністративно-правового регулювання племінної справи в Україні за предметно-тематичною ознакою (видами діяльності, що охоплюються логічним обсягом поняття «племінна справа»);

– обґрунтовано та запропоновано дворівневу систему принципів адміністративно-правового регулювання племінною справою. На одному із рівнів знаходяться загальногалузеві принципи у сфері регулювання племінної діяльності, а на іншому рівні – спеціальні принципи регулювання у сфері створення нових селекційних (генетичних) досягнень;

– сформульовано дефініцію «адміністративно-правове регулювання племінною справою у тваринництві», під яким слід розуміти сукупність організаційних і нормативних засобів, що використовуються уповноваженими органами публічної влади для забезпечення ефективного регулюючого впливу на племінну справу у тваринництві;

– аргументовано доцільність доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення ст. 107-3 «Порушення правил ведення Єдиного державного реєстру тварин», що дасть можливість забезпечити правильність і достовірність формування Єдиного державного реєстру тварин;

– обґрунтовано необхідність надання статусу суб'єктів племінної справи контроль-асистентській та експерт-бонітерській службам, агентству з ідентифікації та реєстрації тварин, породним асоціаціям. На цій підставі пропонується внести зміни до абзацу другого пункту 1.4 розділу I «Порядку присвоєння відповідного статусу суб'єктам племінної справи у тваринництві»;

удосконалено:

– існуючий науковий підхід щодо підсудності справ про адміністративні правопорушення в племінній справі в частині віднесення розгляду справ про адміністративні правопорушення в племінній справі до компетенції Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів;

– норми ст. 107-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, які не повною мірою відображають об'єктивну сторону правопорушення, зокрема щодо внесення до документів з офіційного племінного обліку недостовірних даних про інші, крім племінних тварин, племінні (генетичні) ресурси. На цій підставі пропонується внесення змін до норм зазначеної статті щодо розширення переліку племінних (генетичних) ресурсів, такими, які передбачені Законом України «Про племінну справу у тваринництві», а саме: спермопродукція, ембріони, яйцеклітини;

– наукові підходи щодо класифікації суб'єктів племінної справи за критеріями: 1) функціональним обсягом виконуваних завдань: загальні та спеціальні; 2) за суб'єктом створення: державні та недержавні; 3) за юридичним статусом: зі створенням юридичної особи та без створення; 4) за переважанням певного виду функцій уповноваженнях: служба, інспекція, агентство; 5) за прийняттям управлінського рішення: одноособове та колегіальне (комісійне); 6) за територіальним принципом: загальнодержавні та територіальні (регіональні та міжрегіональні); 7) за загальновидовим обсягом управління племінним тваринництвом та за управлінням племінною справою щодо окремого виду тварин;

дістали подальшого розвитку:

– положення щодо розширення адміністративної відповідальності за порушення вимог законодавства при здійсненні ідентифікації та реєстрації племінних (генетичних) ресурсів. Запропоновано внести зміни до ст. 107-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (викласти її в такій редакції: «Порушення вимог законодавства про ідентифікацію, реєстрацію тварин та інших племінних (генетичних) ресурсів») та до відповідних частин вищезгаданої статті щодо розширення видів племінних (генетичних) ресурсів, на які пропонується запровадити адміністративно-правовий захист, передбачений цією статтею;

– пропозиції, котрі спрямовані на удосконалення адміністративно-правового регулювання племінної справи у тваринництві в частині внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, зокрема, щодо кола уповноважених посадових осіб суб'єктів публічної адміністрації, які наділені правом складати адміністративні протоколи за порушення законодавства про племінну справу у тваринництві (п. 13 ч. 2 ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– структура системи органів публічної влади у сфері правового регулювання племінної діяльності у тваринництві в частині обґрунтування необхідності перепідпорядкування Державного підприємства «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин» (яке підпорядковане Державній службі України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів) безпосередньо Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства;

– наукові пропозиції щодо використання зарубіжного досвіду зі створення ефективної організаційної структури управління племінною справою, делегувавши частину повноважень органів публічної влади з управління племінним тваринництвом до компетенції породних асоціацій. З метою забезпечення реалізації повноважень породних асоціацій з управління племінним тваринництвом запропоновано внести доповнення до ст. 5 Закону України «Про племінну справу у тваринництві» та надати статус суб'єкта племінної справи такому господарсько-виробничому об'єднанню, як породна асоціація.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані висновки та пропозиції можуть бути застосовані при вдосконаленні законодавства України, зокрема, Закону України «Про племінну справу у тваринництві», Кодексу України про адміністративні правопорушення та при прийнятті Закону України «Про захист прав на породи тварин».

Положення і висновки дисертації можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – положення та висновки дисертації можуть бути основою для подальшого дослідження організаційно-правових засад племінної справи;

– у нормотворчій діяльності – висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані у дисертації, можуть бути використані для вдосконалення чинного вітчизняного законодавства та розроблення нових нормативно-

правових актів, які регулюють племінну справу у тваринництві та охорону селекційних досягнень;

– у правозастосовній діяльності – використання одержаних результатів дозволить покращити практичну діяльність державних органів;

– у навчально-методичній роботі – результати проведеного дослідження можуть бути використані при підготовці навчальних посібників та підручників;

– в освітньому процесі – матеріали дисертації доцільно використовувати при викладанні дисциплін: «Адміністративне право», «Право інтелектуальної власності» та підготовці відповідних навчально-методичних матеріалів тощо.

Особистий внесок здобувача. Наукові результати дисертації отримано здобувачем особисто на основі аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових та нормативно-правових джерел. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації було апробовано на: XI Міжнародній науково-практичній конференції «Законодавство України: проблеми та перспективи розвитку» (м. Київ, 2010 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Луцьк, 2010 р.); II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Закарпатські правові читання» (м. Ужгород, 2010 р.); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Луцьк, 2011 р.); III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Закарпатські правові читання» (м. Ужгород, 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання економіки, фінансів, обліку та права в сучасних умовах» (м. Полтава, 2018 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертації знайшли відображення в 15 наукових працях, з яких 7 статей у наукових фахових виданнях України, стаття у науковому фаховому виданні України, включеному до міжнародних наукометричних баз даних, стаття у науковому виданні іншої держави, 6 тез наукових доповідей.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотацій, вступу, двох розділів, що включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 245 сторінок. Список використаних джерел налічує 248 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету та завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, сформульовано наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, висвітлено апробацію результатів роботи.

Розділ 1 «**Теоретико-правові засади племінної справи у тваринництві України**» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «*Історико-правові аспекти становлення та розвитку системи державних органів у сфері племінної справи у тваринництві України*»

запропоновано авторський підхід до визначення критеріїв, що створили підґрунтя для періодизації становлення державних органів у сфері племінної справи та дало змогу виокремити певні періоди та етапи.

Перший період – дореволюційний (з найдавніших часів до 1917 р.) охоплює три етапи: перший етап – «народної селекції» (від найдавніших часів до 1843 р.); другий етап (з 1844 по 1908 рр.) – виокремлюється запровадженням першого державного управлінського органу з племінної справи – Управління державного кіннозаводства, на яке покладалося керівництво всіма державними кінними заводами, стайнями та кінськими парувальними пунктами, на даному етапі затверджується устав товариства власників та любителів рисистих і скакових коней; третій етап (з 1909 по 1917 рр.) – характеризується започаткуванням першої губернської племінної книги (у зоні дії племінної книги затверджується статут, інструкції, форми документообігу та первинних скотарських записів, регламентація парувальної практики), узаконенням положення (типового договору) контрольного молочного союзу, регламентацією діяльності парувальних пунктів, виставок, курсів з підготовки фахівців-бонітерів, проведенням анкетних та експедиційних обстежень. На даному етапі введено посади губернських зоотехніків, розроблено та затверджено перші плани щодо поліпшення тваринництва на губернському рівні.

Другий період (1918–1990 рр.) – радянської доби, у якому виокремлено п'ять етапів. На перший етап (1918–1933 рр.) припадає реорганізація галузі тваринництва. Перші державні організаційні заходи спрямовуються на збереження поголів'я племінних тварин та підтримку тваринницьких господарств. Створюються племрадгоспи, племрозсадники, парувальні пункти, масово застосовується трестування спеціалізованих тваринницьких підприємств. Вводяться районні племінні книги та створюються зоотехнічні ділянки. Другий етап (1934–1957 рр.). Переломним в розвитку тваринництва став 1934 р. Товарну тваринницьку ферму визначено основною формою організації високопродуктивного суспільного тваринництва. Вперше у громадському секторі тваринництва зосереджується переважна більшість поголів'я тварин, це надало змогу створити характерні для радянської економіки організаційно-господарські формування з племінної справи, запровадити бонітування, єдину форму ДПК, що стало першими заходами на шляху до створення єдиної системи органів державного регулювання племінною справою у тваринництві. Вперше узаконюється планове ведення заходів з племінної справи. Третій етап (1958–1969 рр.) характеризується пошуками та становленням ефективної системи державних органів регулювання племінною справою, масовим запровадженням методу штучного запліднення, створенням загальноукраїнської мережі обласних, міжрайонних та районних станцій з племінної роботи та штучного запліднення. Четвертий етап (1970–1977 рр.) характерний тим, що у складі Міністерства сільського господарства УРСР вперше було створено спеціальний орган управління племінною справою – Головне управління племінної справи та відповідна мережа його регіональних установ. Створюється Рада з племінної справи у

тваринництві. Селекційні досягнення отримують правову охорону. П'ятий етап (1978–1990 рр.) вирізняється створенням нового виду господарських формувань – республіканських, крайових та обласних науково-виробничих об'єднань (НВО) з племінної справи у тваринництві, структурним об'єднанням профільних наукових установ з виробничими, регулюванням застосування методів популяційної генетики в крупномасштабних програмах поліпшення порід.

Третій період (1991 р. – дотепер) – сучасний. З прийняттям у 1993 р. Закону України «Про племінне тваринництво» суспільні відносини у сфері регулювання племінної справи в Україні було унормовано на законодавчому рівні. Цей період охоплює процеси розвитку і становлення єдиної національної системи органів державного регулювання племінною справою в ринкових умовах.

У підрозділі 1.2 «Загальна характеристика системи законодавства з племінної справи» проаналізовано джерельну базу: закони та підзаконні нормативно-правові акти, які становлять правову основу регулювання племінної справи у тваринництві та селекційних досягнень. Досліджено, що розвиток племінної справи в Україні регламентується більше ніж тисячею нормативно-правових актів різних видів і рівнів підпорядкованості. Особливе місце серед них належить законам України «Про племінну справу у тваринництві» від 21.12.1999 р. та «Про Загальнодержавну програму селекції у тваринництві на період до 2010 року» від 19.02.2004 р., що мають комплексний характер і стосуються практично всіх аспектів здійснення племінної роботи в Україні. Проте, як свідчить проведене дослідження, переважна більшість актів регламентує досить вузьку сферу правовідносин. Результати дослідження дали змогу класифікувати сукупність нормативно-правових актів щодо розвитку племінної справи в Україні відповідно до сфер діяльності, що охоплюються логічним обсягом поняття «племінна справа» у тому вигляді, як передбачено законодавцем. Наявність у межах племінної справи певного кола відособлених за своєю метою та специфікою видів господарської діяльності дає підстави для їх класифікації за предметно-тематичною ознакою. Всю сукупність нормативно-правових актів з питань регулювання племінної справи класифіковано за такими напрямками: а) законодавче визначення правового статусу суб'єктів племінної справи; б) правове регулювання заходів із забезпечення функціонування єдиної системи селекції у тваринництві, зокрема ідентифікації племінних тварин, племінного обліку, бонітування, оцінки тварин за якістю, формування інформаційної бази даних із племінної справи, періодичності видання аналітичних відомостей із племінної справи у тваринництві тощо; в) правове регулювання заходів зі створення та поліпшення порід сільськогосподарських тварин; г) збереження генофонду існуючих, локальних і зникаючих порід; д) правове регулювання наукових розробок і впровадження більш досконалих методів селекції, а також методів біотехнології та генної інженерії; е) правове регулювання здійснення державної економічної підтримки проведення заходів із племінної справи у тваринництві; є) правове регулювання атестації працівників із племінної справи, які

виконують спеціальні роботи з племінними (генетичними) ресурсами; ж) управління державним майном, що перебуває у розпорядженні суб'єктів племінної справи; з) правове регулювання міжнародного співробітництва з питань племінної справи; и) правовий захист селекційних досягнень.

Встановлено, що існуюче законодавство у сфері племінної справи не забезпечує повною мірою правове регулювання ряду важливих аспектів розвитку племінного тваринництва. З'ясовано, що нині законодавчо не врегульовано такі важливі питання, як залучення неплемінних підприємств, особистих господарств населення до загальнодержавної бази даних підконтрольних тварин, що усуває можливість їх участі у селекційних програмах.

Запропоновано законодавчо унормувати виконання ключових питань ведення тваринництва усіма суб'єктами господарювання в одному документі, гармонізованому з європейським законодавством – Законі України «Про тваринництво».

Охарактеризовано основні положення правового регулювання селекційних досягнень, як кінцевого результату племінної діяльності. З'ясовано, що інтеграція України до міжнародних структур у галузі тваринництва потребує запровадження стандартної процедури реєстрації селекційних досягнень, авторських прав на них і регулювання порядку використання об'єктів авторського права за прикладом відповідного діючого Закону України «Про захист прав на сорти рослин». Запропоновано повернутися до законодавчого врегулювання цього питання і прийняти Закон України «Про захист прав на породи тварин».

У підрозділі 1.3 *«Племінна справа у тваринництві як об'єкт адміністративно-правового регулювання»* з'ясовано, на основі аналізу наукових підходів до розуміння поняття адміністративно-правового регулювання у певних сферах суспільних відносин, що в науці адміністративного права, залежно від об'єкта дослідження, існують різні визначення дефініцій «адміністративно-правове регулювання» як соціальної категорії. Проаналізовано засоби функціонування механізму адміністративно-правового регулювання та підкреслено, що правове регулювання племінної справи у тваринництві, неможливе без механізму державного управління. У контексті дослідження розглянуто окремі елементи управлінського процесу, що пов'язані зі сферою племінної справи у тваринництві та надано теоретичне визначення дефініції «адміністративно-правове регулюванням племінною справою у тваринництві», під яким слід розуміти сукупність організаційних і нормативних засобів, що використовуються уповноваженими публічними органами для забезпечення ефективного регулюючого впливу на племінну справу у тваринництві.

У підрозділі 1.4 *«Зарубіжний досвід правового регулювання племінною справою»* досліджено та проаналізовано досвід та практику правового регулювання племінною справою та охороною селекційних досягнень у державах з розвинутим племінним тваринництвом.

Аналіз законодавства, в частині правового регулювання племінною справою, Канади, США, Чехії та Нідерландів дав змогу визначити спільні ознаки в організаційній структурі управління цією галуззю. Однотипними елементами в організації племінної роботи всіх вищезазначених держав є процедури ідентифікації тварин, оцінки їх продуктивності та екстер'єру, визнання тварин племінними та деякі питання державної підтримки галузі. Встановлено, що основна відмінність від діючої організаційної структури управління племінною справою України полягає в тому, що переважна більшість повноважень з регулювання племінною справою передана до компетенції породних асоціацій.

Проаналізовано правове регулювання охорони селекційних досягнень в таких державах, як Голландія, Данія, Італія, США, Угорщина, Франція та ін. Встановлено, що в зарубіжних державах, на різних етапах їх розвитку, селекційні досягнення мали різну правову охорону. Виходячи з існуючого наукового доробку, з'ясовано, що за організаційними формами охорони селекційних досягнень існують держави із спеціальною охороною, із спеціалізованою охороною, із змішаною формою охорони.

Розділ 2 «Організаційно-правове забезпечення племінної справи у тваринництві України» складається із трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Система органів публічної влади у сфері адміністративно-правового регулювання племінної справи у тваринництві»* встановлено, що в процесі розвитку племінної справи відповідного розвитку отримала і система органів публічної влади у сфері правового регулювання цією галуззю. Нині вона є ієрархічно та територіально упорядкованою сукупністю органів, що різняться між собою важливістю виконуваних ними завдань, виконуваними функціями, ступенем охоплення та рівнем керуючого впливу. Дослідження дозволило сформулювати авторську систематизацію органів публічної влади у сфері племінної справи, до яких віднесено органи загальної компетенції та органи спеціальної компетенції.

Органи загальної компетенції у сфері правового регулювання племінною справою у тваринництві України: Кабінет Міністрів України; Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства; Департамент ринків продукції тваринництва; Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту прав споживачів та її структурні підрозділи; Державне агентство рибного господарства України; Рада міністрів Автономної Республіки Крим; обласні, районні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації.

Органи спеціальної компетенції у сфері правового регулювання племінною справою: господарські об'єднання різних видів (науково-виробничі асоціації, ГС «Асоціація з племінної справи у тваринництві», корпорації, породні асоціації з розведення тварин, Асоціація тваринників України та ін.); державні підприємства, зокрема, ДП «Центр генетичних ресурсів в тваринництві України», ДП «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин».

Проведене дослідження надало можливість класифікувати суб'єкти управління племінною справою за такими критеріями: 1) функціональним

обсягом виконуваних завдань: загальні та спеціальні; 2) за юридичним статусом: із створенням юридичної особи та без створення; 3) виду функцій у повноваженнях: служба, інспекція, агентство; 4) за прийняттям управлінського рішення: одноособове та колегіальне (комісійне); 5) за територіальним принципом: загальнодержавні та територіальні (регіональні та міжрегіональні); б) за загальновидовим обсягом управління: племінним тваринництвом та за племінною справою з окремим видом тварин.

У підрозділі 2.2 *«Організаційно-правовий механізм регулювання племінною справою»* встановлено, що регулювання у сфері племінної діяльності у тваринництві є системою галузевих економічних, мотиваційних, організаційних та правових засобів. Визначено, що реалізація поставлених завдань щодо адміністративно-правового регулювання племінною справою досягається за допомогою різноманітних методів. З'ясовано, що у сфері правового регулювання племінною справою у тваринництві застосовуються загальні (адміністративні – прямого впливу, економічні – непрямого впливу) та спеціальні (використовуються на окремих стадіях управлінського процесу) методи.

Встановлено, що одним із елементів механізму правового регулювання племінної справи є функції. З'ясовано суть і форми таких загальних функцій, як планування, організація, мотивація і контроль. Обґрунтовано, що до найважливіших спеціальних функцій щодо правового регулювання племінної діяльності відносяться: державне випробування і апробація; експертиза походження та аномалій племінних тварин; встановлення та визнання авторства на селекційно-племінне досягнення тощо.

Виходячи із специфіки племінної справи, науково обґрунтовано дворівневу систему принципів адміністративно-правового регулювання даної сфери діяльності. На одному із рівнів знаходяться загальногалузеві принципи у сфері регулювання племінною справою, на іншому – спеціальні принципи регулювання у сфері створення нових селекційних (генетичних) досягнень.

До загальногалузевих принципів віднесено: принцип диференціації правових режимів управління племінною справою за видовим та породним складом тварин; принцип інституалізації організаційно-правових форм господарювання в племінному тваринництві; принцип державної реєстрації суб'єктів племінної справи у тваринництві; принцип ідентифікації племінних ресурсів, які мають племінну (генетичну) визначену цінність; принцип надання адміністративних послуг; принцип правового забезпечення державної підтримки племінного тваринництва; принцип адаптації та інтеграції національного законодавства про племінну справу до міжнародних правових систем ведення племінної роботи; принцип здійснення контролю (нагляду) за дотриманням законодавства у сфері племінної справи у тваринництві.

До спеціальних принципів у сфері створення нових селекційних (генетичних) досягнень віднесено: нерозривний зв'язок з особливим режимом використання природних ресурсів; збереження генофонду існуючих, локальних і вітчизняних порід сільськогосподарських тварин; принцип максимально ефективного використання наукового потенціалу в селекції; формування

інформаційної системи збору і обробки селекційної інформації у тваринництві; створення та збереження єдиної системи селекції у тваринництві; врахування ризиків, в тому числі й наукового; ідентифікація селекційних досягнень; міжнародна співпраця у племінній справі.

У підрозділі 2.3 «Адміністративна відповідальність як дієвий механізм правового регулювання племінною справою» здійснено аналіз норм Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших нормативно-правових актів у племінній справі у тваринництві.

Доведено, що норми ст. 107-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення не повною мірою відображають об'єктивну сторону правопорушення, зокрема, відсутня відповідальність за оформлення сертифікатів племінних (генетичних) ресурсів без урахування даних офіційного обліку відносно всіх видів племінних (генетичних) ресурсів, які передбачені Законом України «Про племінну справу у тваринництві». Обґрунтовано, що адміністративна відповідальність повинна наступати за неналежне оформлення сертифікатів без урахування даних офіційного обліку не лише на племінних тварин, а й інших племінних (генетичних) ресурсів, зокрема, спермопродукції, ембріонів, яйцеклітин.

На цій підставі пропонується внести відповідні зміни в норми вказаної статті, де врахувати всі генетичні ресурси, які передбачені Законом України «Про племінну справу у тваринництві».

Враховуючи важливість Єдиного державного реєстру тварин для розвитку племінного тваринництва, слід зауважити, що його неналежне ведення негативно впливає на стан всієї галузі. Вважаємо логічним, для забезпечення правового режиму його формування, застосувати такий же механізм правового захисту щодо зловживань при його заповненні, що використовується для убезпечення достовірності записів у Реєстрі суб'єктів племінної справи.

Обґрунтовано та доведено доцільність доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення ст. 107-3 «Порушення правил ведення Єдиного державного реєстру тварин», яку пропонується викласти у такій редакції: *«Порушення правил ведення Єдиного державного реєстру тварин – внесення недостовірних даних до державного реєстру».*

Оскільки Закон України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні та використанні генетично-модифікованих організмів» передбачає адміністративну відповідальність за порушення законодавства в галузі поводження з ГМО обґрунтовано та доведено необхідність доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення відповідною статтею, а саме: *«Відповідальність за порушення законодавства в галузі поводження з генетично-модифікованими породами сільськогосподарських тварин».*

Запропоновано внести зміни до ст. 107-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення та викласти в такій редакції *«Порушення вимог законодавства про ідентифікацію, реєстрацію тварин та інших племінних (генетичних) ресурсів».*

Обґрунтовано та доведено необхідність віднесення розгляду справ про адміністративні правопорушення в племінній справі до компетенції Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів та відповідно запропоновано доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею, яка б закріпила за державним органом управління племінною справою у тваринництві право розглядати справи, пов'язані з порушенням законодавства про племінну справу.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення наукового завдання, що виявляється у визначенні сутності та особливостей організаційно-правових засад племінної справи у тваринництві України. В результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій.

1. Здійснено періодизацію становлення системи державних органів у сфері розвитку племінної справи. Визначено три періоди та вісім етапів формування державних органів у сфері племінної справи: дореволюційний, в якому виділено три етапи; радянський, в межах якого виділено п'ять етапів; сучасний період розвитку і становлення єдиної системи органів державного регулювання племінною справою в ринкових умовах незалежної України. Критеріями для такої періодизації стали: а) зміна форм власності та методів управління в економічній системі; б) рівень розвитку племінної справи, перетворення селекційно-племінної практики в науку, інтенсивне впровадження досягнень науково-технічного прогресу, зокрема штучного запліднення, комп'ютерних технологій тощо; в) визнання роботи селекціонера творчою науковою діяльністю, а завершального її результату – селекційним досягненням; г) розвиток міжнародної співпраці у сфері племінної справи та світового ринку племінних (генетичних) ресурсів, усвідомлення необхідності збереження генофонду тварин для майбутніх поколінь.

2. Надано теоретичне визначення дефініції «адміністративно-правове регулювання племінною справою у тваринництві», під яким слід розуміти сукупність організаційних і нормативних засобів, що використовуються уповноваженими публічними органами для забезпечення ефективного регулюючого впливу на племінну справу у тваринництві.

3. Сукупність нормативно-правових актів правового регулювання племінної справи в Україні класифіковано за предметно-тематичною ознакою (видами діяльності, що охоплюються логічним обсягом поняття «племінна справа»). Нормативно-правове забезпечення регулювання племінної справи класифіковано за десятьма основними напрямками.

4. Племінна справа, як об'єкт адміністративно-правового регулювання, є комплексом об'єктів регулювання різних рівнів, що обумовлено об'єднанням в цій галузі декількох, пов'язаних спільною метою, але відносно відокремлених та різнопланових видів діяльності, що виробляють різні види племінної продукції та надають послуги з: організації підприємств з племінної справи,

ідентифікації та реєстрації, ведення племінного обліку, оцінювання тварин та встановлення достовірності походження, сертифікації, ведення племінних реєстрів, апробації селекційних досягнень та захисту прав інтелектуальної власності селекціонерів тощо.

5. Аналіз законодавства держав з розвинутим племінним тваринництвом дав підстави для визначення основних напрямів удосконалення організаційної структури в частині правового регулювання племінною справою в Україні. Дослідження показало, що в зарубіжних державах переважну більшість повноважень з правового регулювання племінною справою передано до компетенції породних асоціацій. Доцільно здійснити запозичення позитивних напрацювань держав з розвинутим племінним тваринництвом та надати статус суб'єкта племінної справи такому господарсько-виробничому об'єднанню, як породна асоціація, зробивши відповідне доповнення до ст. 5 Закону України «Про племінну справу у тваринництві». Визначено, що в зарубіжних державах селекційні досягнення мають правову охорону, що полягає в оформленні прав на селекційні досягнення.

6. Визначено систему органів публічної влади у сфері адміністративно-правового регулювання племінної справи у тваринництві. Органи загальної компетенції: Кабінет Міністрів України; Міністерство аграрної політики та продовольства України; Департамент ринків продукції тваринництва; Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту прав споживачів та її структурні підрозділи; Державне агентство рибного господарства України; Рада міністрів Автономної Республіки Крим; обласні, районні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації.

Органи спеціальної компетенції: господарські об'єднання різних видів (науково-виробничі асоціації, ГС «Асоціація з племінної справи у тваринництві», корпорації, породні асоціації з розведення тварин, асоціація тваринників України та ін.); державні підприємства, зокрема, ДП «Центр генетичних ресурсів в тваринництві України», ДП «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин».

Дослідження дозволило провести класифікацію суб'єктів племінної справи за такими критеріями: функціональним обсягом виконуваних завдань: загальні та спеціальні; за юридичним статусом: із створенням юридичної особи та без створення; виду функцій у повноваженнях: служба, інспекція, агентство; за прийняттям управлінського рішення: одноособове та колегіальне (комісійне); за територіальним принципом: загальнодержавні та територіальні (регіональні та міжрегіональні); за загальновидовим обсягом управління племінним тваринництвом та за племінною справою з окремим видом тварин.

7. Зміст адміністративної діяльності у сфері племінної справи у тваринництві визначається завданнями, функціями, методами та принципами, що в сукупності складають організаційно-правовий механізм державного регулювання. Встановлено, що функції у сфері правового регулювання племінної справи у тваринництві поділяються на загальні та спеціальні. З'ясовано суть таких загальних функцій, як планування, організація, мотивація і контроль. Обґрунтовано, що до найважливіших спеціальних функцій

відносяться: державне випробування і апробація, ідентифікація та реєстрація, експертиза походження та генетичних аномалій, сертифікація племінних (генетичних) ресурсів, встановлення та визнання авторства на селекційно-племінне досягнення тощо. Виходячи із специфіки племінної справи, науково обґрунтовано дворівневу систему принципів адміністративно-правового регулювання цією сферою. На одному із рівнів знаходяться загальногалузеві принципи у сфері регулювання племінної діяльності, на іншому – спеціальні у сфері створення нових селекційних (генетичних) досягнень.

8. Здійснено аналіз норм Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших нормативно-правових актів у племінній справі у тваринництві. Доведено, що норми ст. 107-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення не повною мірою відображають об'єктивну сторону правопорушення, зокрема, відсутня відповідальність за недостовірну інформацію відносно всіх племінних (генетичних) ресурсів, які передбачено в Законі України «Про племінну справу у тваринництві». На цій підставі пропонується внести відповідні зміни в норми вказаної статті, доповнивши її такими генетичними ресурсами, як спермопродукція, ембріони, яйцеклітини.

9. Для забезпечення правильності і достовірності формування Єдиного державного реєстру тварин необхідно застосувати такий же механізм правового захисту щодо недопущення порушень при його заповненні, що використовується для убезпечення достовірності записів до Реєстру суб'єктів племінної справи.

Обґрунтовано доцільність доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення ст. 107-3 «Порушення правил ведення Єдиного державного реєстру тварин», яку пропонується викласти в наступній редакції: «Порушення правил ведення Єдиного державного реєстру тварин – внесення недостовірних даних до державного реєстру»: тягне за собою накладення штрафу на громадян від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб від 100 до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

10. Запропоновано внести зміни до ст. 107-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, виклавши її в такій редакції «Порушення вимог законодавства про ідентифікацію, реєстрацію тварин та інших племінних (генетичних) ресурсів» та до відповідних частин вищезгаданої статті щодо розширення видів племінних (генетичних) ресурсів, на які поширюється адміністративно-правовий захист, передбачений цією статтею.

11. Обґрунтовано та доведено необхідність віднесення розгляду справ про адміністративні правопорушення в племінній справі до компетенції Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів та відповідно запропоновано доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею, яка б закріпила за державним органом управління племінною справою у тваринництві право розглядати справи, пов'язані з порушенням законодавства про племінну справу.

12. Встановлено, що в чинному законодавстві про племінну справу не визначено статуси певного кола суб'єктів: контроль-асистентських та експерт-

бонітерських служб, агентства з ідентифікації та реєстрації тварин, породних асоціацій тощо. Тому, з метою усунення цієї прогалини, пропонується викласти абзац другий пункту 1.4 розділу I «Порядку присвоєння відповідного статусу суб'єктам племінної справи у тваринництві» в наступній редакції: «у скотарстві, буйволівництві, свинарстві, вівчарстві і козівництві: племінний завод, племінний репродуктор, генофондне господарство, селекційний центр, підприємство (об'єднання) з племінної справи, контрольно-випробувальна станція, підприємство (лабораторія) генетичного контролю, підприємство (лабораторія) з трансплантації ембріонів, підприємство (лабораторія) з оцінки якості тваринницької продукції, породна асоціація, контроль-асистентська служба, експерт-бонітерська служба, агентство з ідентифікації та реєстрації тварин».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у науковому фаховому виданні України:

1. Ковальова С. С. Адміністративно-правове регулювання становлення племінної справи в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2010. № 2. С. 31–33.
2. Ковальова С. С. Адміністративна відповідальність за правопорушення в племінній справі у тваринництві. Підприємництво, господарство і право. 2010. № 3. С. 87–89.
3. Ковальова С. С. До проблеми правової охорони селекційно-племінних досягнень в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2010. № 4. С. 27–29.
4. Ковальова С. С. Деякі аспекти державного регулювання генно-інженерної діяльності в племінній справі у тваринництві. Підприємництво, господарство і право. 2010. № 7. С. 46–49.
5. Ковальова С. С. Щодо системи принципів правового регулювання племінною справою у тваринництві України. Підприємництво, господарство і право. 2010. № 8. С. 20–23.
6. Ковальова С. С. Основні етапи формування та становлення єдиної системи органів державного управління племінною справою в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2013. № 5. С. 74–78.
7. Ковальова С. С. Акти правового регулювання розвитку племінної справи в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2013. № 7. С. 28–30.

Стаття у науковому фаховому виданні України, включеному до міжнародних наукометричних баз даних

8. Ковальова С. С. До питання кримінальної відповідальності за порушення прав на породи тварин як об'єкт прав інтелектуальної власності. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право. 2014. № 197. С. 281–285.

Стаття у науковому виданні іншої держави

9. Ковалёва С. С., Пацюрко Н. В. К вопросу государственного регулирования генно-инженерной деятельности в племенном деле Украины. Современный научный вестник. 2014. № 44. С. 51–57. *(Здобувачем досліджено нормативно-правові акти, які регулюють генно-інженерну діяльність, запропоновано внесення змін до Закону України «Про племінну справу у тваринництві», доповнення КУпАП статтею, яка б передбачала адміністративну відповідальність за порушення законодавства в питаннях поводження з генетично модифікованими породами тварин).*

Тези наукових доповідей:

10. Ковальова С. С. Розвиток системи органів управління племінною справою в тваринництві України на сучасному етапі. Законодавство України: проблеми та перспективи розвитку: XI Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 28 січня – 1 лютого 2010 року: тези доповіді. К., 2010. С. 303–307.

11. Ковальова С. С. Теоретичні проблеми адміністративно-правового регулювання племінного справою у тваринництві. Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку: VI Міжнародна науково-практична конференція, м. Луцьк, 19–20 березня 2010 року: тези доповіді. Луцьк, 2010. С. 118–121.

12. Ковальова С. С. Адміністративно-правове регулювання генно-інженерної діяльності в племінній справі у тваринництві. Закарпатські правові читання: II Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Ужгород, 29–30 квітня 2010 року: тези доповіді. Ужгород, 2010. С. 192–196.

13. Ковальова С. С. Деякі питання адміністративної відповідальності за правопорушення в племінній справі у тваринництві. Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку: VII Міжнародна науково-практична конференція, м. Луцьк, 25–26 березня 2011 року: тези доповіді. Луцьк, 2011. С. 99–100.

14. Ковальова С. С. Методи та функції державного управління племінною справою. Закарпатські правові читання: III Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Ужгород, 28–29 квітня 2011 року: тези доповіді. Ужгород, 2011. С. 165–169.

15. Ковальова С. С. Органи державного управління племінною справою у тваринництві України. Актуальні питання економіки, фінансів, обліку та права в сучасних умовах: Міжнародна науково-практична конференція, м. Полтава, 10 вересня 2018 року: тези доповіді. Полтава, 2018. С. 62–63.

АНОТАЦІЯ

Ковальова С. С. Організаційно-правові засади племінної справи у тваринництві України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право;

інформаційне право». Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2019.

В дисертації визначено сутність та особливості організаційно-правових засад племінної справи у тваринництві. В роботі розкрито генезу формування системи державних органів у сфері племінної справи у тваринництві та визначено найбільш важливі періоди і етапи цього процесу. Здійснено класифікацію нормативно-правових актів з адміністративно-правового регулювання племінної справи в Україні за предметно-тематичною ознакою (видами діяльності, що охоплюються логічним обсягом поняття «племінна справа»). Проведено наукове обґрунтування племінної справи як об'єкта адміністративно-правового регулювання, розкрито сутність та зміст організаційно-правового механізму регулювання племінною справою. Обґрунтовано та запропоновано дворівневу систему принципів адміністративно-правового регулювання племінною справою. На одному із рівнів знаходяться загальногалузеві принципи у сфері правового регулювання племінної діяльності, а на іншому – спеціальні принципи правового регулювання у сфері створення нових селекційних (генетичних) досягнень.

З'ясовано особливості адміністративної відповідальності за порушення законодавства про племінну справу у тваринництві, запропоновано розгляд справ про адміністративні правопорушення у племінній справі віднести до компетенції Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

У дисертації проаналізовано зарубіжний досвід правового регулювання племінною справою та розроблено рекомендації щодо гармонізації національного законодавства у відповідності до міжнародних угод і стандартів.

Ключові слова: організаційно-правові засади, регулювання, племінна справа, правове забезпечення, суб'єкти племінної справи, об'єкт управління, повноваження, органи публічної влади, адміністративна юрисдикція, принципи у сфері племінної діяльності, племінні (генетичні) ресурси, селекційне досягнення, методи адміністративно-правового регулювання, адміністративна відповідальність, генетично-інженерна діяльність.

АННОТАЦИЯ

Ковалева С. С. Организационно-правовые основы племенного дела в животноводстве Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право; информационное право». Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины. Киев, 2019.

Диссертация посвящена исследованию проблемы определения организационно-правовых основ в племенном деле в животноводстве Украины. Актуальность исследования обусловлена тем, что принципы формирования современной организационно-правовой системы в племенном деле и охраны селекционных достижений в животноводстве не отвечают современным

потребностям и требованиям управления отраслью, а использование норм административного и специального законодательства нуждается в совершенствовании.

Доказано, что государственно-управленческие отношения в племенном деле в животноводстве существуют в разных формах, одной из них является административно-правовые отношения. Представлено теоретическое определение дефиниции «административно-правовое регулирование племенным делом в животноводстве».

Проведен анализ историко-правовых аспектов становления и развития системы государственных органов в управления племенным делом в животноводстве и впервые осуществлена периодизация развития правового обеспечения племенного дела в Украине на основе разработанной системы критериев.

Осуществлена общая характеристика законодательства по регулированию племенным делом и регулированию селекционных достижений в животноводстве и впервые проведена классификация нормативно-правовых актов в регулировании племенного дела в Украине в соответствии с предметно-тематическим критерием.

Научно обосновано и дано определение племенному делу, как объекту регулирования, представляющего собой комплекс объектов управления низшего уровня, что обусловлено объединением в этой отрасли нескольких, связанных общей целью, но относительно обособленных и разноплановых видов деятельности.

Установлено, что содержание управленческой деятельности в сфере племенного дела в животноводстве определяется задачами, функциями и методами, что в совокупности составляет организационно-правовой механизм государственного управления. Выяснено суть и формы реализации в управлении племенным делом общих и специальных функций государственного управления.

Исследованы принципы государственного регулирования племенным делом в Украине. Исходя из специфики управления этой отраслью разработана двухуровневая система принципов регулирования.

Проанализирована деятельность административной юрисдикции, осуществлен анализ норм Кодекса Украины о административных правонарушениях и других нормативно-правовых актов по племенному делу в животноводстве. Доказано, что нормы ст. 107-1 Кодекса Украины о административных правонарушениях не в полной мере отражают объективную сторону правонарушения, в частности, отсутствует ответственность за недостоверную информацию относительно всех племенных (генетических) ресурсов. На этом основании предлагается внести соответствующие изменения в нормы указанной статьи.

Обосновано, что для обеспечения правильности и достоверности формирования Единого государственного реестра необходимо дополнить Кодекс Украины о административных правонарушениях ст. 107-3 «Нарушение

правил ведения Единого государственного реестра животных» в авторской редакции ее изложения.

Установлено, что действующим Кодексом Украины о административных правонарушениях предусмотрена административная ответственность за нарушение требований законодательства об идентификации и регистрации животных (ст. 107-2). Сделан вывод о необходимости распространения действия ст. 107-2 Кодекса Украины о административных правонарушениях и на другие, кроме животных, племенные (генетические) ресурсы.

Исследована проблема подсудности дел об административных правонарушениях в племенном деле. Обоснована необходимость отнесения рассмотрения дел об административных правонарушениях в племенном деле в компетенцию Государственной службы Украины по вопросам безопасности пищевых продуктов и защиты потребителей.

Осуществлен анализ систем управления племенным делом в странах с развитым племенным животноводством. Установлено, что основное отличие, по сравнению с Украиной, заключается в том, что подавляющее большинство полномочий по управлению племенным делом передано в компетенцию породных ассоциаций. Предложено предоставить породным ассоциациям статус субъекта племенного дела, сделав соответствующее дополнение в ст. 5 Закона Украины «О племенном деле в животноводстве».

Установлено, что в действующем законодательстве не определены статусы определенных предприятий, как субъектов племенного дела. Поэтому, с целью устранения этого пробела, предлагается расширить круг таких предприятий, внося изменения в «Порядок присвоения соответствующего статуса в животноводстве».

Исследовано организационно-правовое обеспечение признания и охраны селекционных достижений в животноводстве в зарубежных странах. Выяснено, что правовая охрана этого вида интеллектуальной собственности осуществляется различными правовыми режимами: патентным законодательством, законодательством об изобретениях, законодательством об охране авторства селекционеров.

Ключевые слова: организационно-правовые основы, племенное дело, правовое обеспечение, субъекты племенного дела, объект управления, полномочия, публичные органы, административная юрисдикция, принципы государственного управления, племенные (генетические) ресурсы, селекционное достижение, методы административно-правового регулирования, административная ответственность, генетически-инженерная деятельность.

ANNOTATION

Kovaleva S. S. Organization and Legal Fundamentals of Breeding Affairs in the Animal Farming in Ukraine. – The Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Legal Sciences in specialty 12.00.07 «Administrative Law and Process; Finance Law; Information Law». National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Kyiv, 2019.

The thesis has been dedicated to the research into the problem of determining the organization and legal fundamentals of breeding affairs in the animal farming in Ukraine. Periodization of stage sequence and formation of the state authorities regulating the breeding affairs has been proposed. Analysis of the general characteristic of the laws on the breeding affairs and regulation of the line selection achievements has been performed, classification of regulatory and legal acts on the administrative and legal regulation of the branch has been done. The idea and forms of implementation of the general and special-purpose functions of state governance in the breeding affairs have been established. A two-level management principles system has been elaborated.

Evaluation of the status of state management relations in the breeding affairs in the animal farming has been performed and proposals relating to law improvement have been developed. Activity of the administrative jurisdiction has been investigated and the legal investigation of the subjection of the administrative offense cases relative to the breeding affairs to the competence of the State Service of Ukraine on Food Safety and Consumer Protection has been proposed.

Progressive foreign experience in regulation of breeding affairs has been summarized in the thesis and recommendations for harmonization of domestic legislation according to the international agreements and standards have been elaborated.

Key words: organization and legal fundamentals of management, breeding affairs, legal support, breeding affairs entities, management object, authorization, management authorities, administrative jurisdiction, principles of state governance, breeding (genetic) resources, line selection achievement, methods of administrative and legal regulation, administrative liability, genetic engineering activities.

Підписано до друку 20.09.19
Ум. друк. арк. 0,9
Наклад 100 прим.

Формат 60x84\16
Обл.-вид.арк. 0,9
Зам. № 190798

Віддруковано у редакційно-видавничому відділі НУБіП України
вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041
тел.: 527-81-55

